

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: kutseõpetaja

Rane Viks

**KOLLEKTIIVNE ÕPIRÄNNE KUTSEÕPETAJA PROFESSIONAALSE ARENGU
TOETAJANA**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Karmen Trasberg

Tartu 2021

Kokkuvõte

Kollektiivne õpiränne kutseõpetajate professionaalse arengu toetajana

Kutseõpetaja töös on rahvusvaheline kogemus olulise tähtsusega, et tõsta hariduse kvaliteeti ja toetada õpetajate koostööoskusi. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada välja kollektiivses õpirändes käinud kutseõpetajate hinnanguid enda kogemuslikule õppimisele ja õpitu rakendamisele igapäevatoos. Kvalitatiivses uurimuses koguti andmeid poolstuktueeritud intervjuuga viielt erinevalt Eesti kutsekoolis töötavalt kutseõpetajalt, kes osalesid kollektiivses õpetajate õpirändes. Andmeid analüüsiti induktiivse sisuanalüüsi meetodiga. Uurimistulemused näitasid, et kutseõpetajad hakkasid peale õpirännet aktiivsemalt rakendama õppijakeskseid meetodeid ja tegema koostööd kolleegidega, et õpilasi ettevalmistada kutsevõistlusteks ning paremaks muuta digivahendite kasutamist. Kutseõpetajate professionaalse arengu toetamisel toodi välja kollektiivse õpirände roll ametialases arengus. Kutseõpetajad oskavad end paremini määratleda elukestvas õppes ning paranenud on erinevate orukordadega toimetulek ja refleksioonioskus. Kutseõpetajad kirjeldasid kui oluline on kasutada õpirändes kogetud õppemeetodeid oma eriala õpetamisel.

Võtmesõnad: kollektiivne õpiränne, õpiränne, kutseõpetaja professionaalne areng

Abstract

Collective learning mobility as a supporter of professional development of vocational teachers

International experience in the work of a vocational teacher is essential in order to increase the quality of education and support teachers cooperation skills. The aim of the bachelor's thesis was to find out the evaluations of vocational teachers who have gone on a collective learning mobility and their thoughts about their experiential learning and how they could apply all those things in their everyday work. In the qualitative study, data was collected through a semi-structured interview with five different vocational teachers who were working in different Estonian vocational schools and participated in a collective learning mobility. Data was analyzed by inductive content analysis. The results of the research showed that after the mobility, vocational teachers began to more actively apply learner-centered methods and work with colleagues to prepare students for vocational competitions and to improve the use of digital tools. The role of collective learning in professional development was highlighted in supporting the professional development of vocational teachers. Vocational teachers learned how to define themselves in terms of lifelong learning, and how to cope with different situations and their reflective practice was improved. Vocational teachers described the importance of using learning methods experienced in mobility to teach their specialty.

Keywords: collective learning mobility, learning mobility, professional development of a vocational teacher

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Teoreetiline ülevaade.....	5
1.1 Kutseõpetajate professionaalne areng.....	6
1.2 Õpetajate kollektiivne õpiränne, selle kasutegurid ja kavandamine.....	7
1.3 Õpirände refleksioon õppimise toetajana.....	10
2. Metoodika.....	11
2.1 Valim.....	12
2.2 Andmete kogumine.....	13
2.3 Andmete analüüs.....	14
3. Tulemused.....	16
3.1 Eesmärgid, mida õpetajad seadsid oma õpirände perioodile.....	17
3.2 Kutseõpetajate kogetud õppimisviisid ja kogemuste vahetamine õpirände ajal.....	19
3.3 Kutseõpetajate õpirändes kogetud teadmiste rakendamine igapäevatöös.....	20
4. Arutelu.....	21
Kasutatud kirjandus.....	24
Lisa 1. Intervjuu kava.....	
Lisa 2. Õpetajate seatud eesmärgid oma õpirände perioodile.....	
Lisa 3. Kogetud õppimisviisid ja kogemuste vahetamine õpirände ajal.....	
Lisa 4. Õpirändes kogetu kirjeldamine ja rakendamine igapäevatöös.....	

Sissejuhatus

Järjest olulisemaks peetakse õpetajate rahvusvahelist kogemust ja sealt saadud pädevust. Lisaks erialastele teadmistele ja oskustele muutub üha olulisemaks ka võõrkeel(t)e valdamine, teiste kultuuride tundmine ja sallivus, mis kuuluvad õpetaja professionaalsuse juurde (Harro-Loit, 2019).

TALISE (2018) uuring juhib tähelepanu õpetajatevahelisele koostööle, mida peetakse üheks oluliseks teguriks õpetajate professionaalse arengu toetamisel (Taimalu, Uibo, Luik, Leijen & Pedaste, 2020). Samuti ilmneb TALIS 2013 uuringust, et osalemine professionaalsetes koostöövõrgustikes mõjutab õpetajate enesetõhusust ja tööga rahulolu ning sellel on positiivne mõju õpetajate enesetäiendamisele, mis omakorda toob kaasa sagedasema uute õpetamismeetodite kasutamise (Übius, Kall, Loogma & Ümarik, 2014). Üheks professionaalsete koostöövõrgustike tekkemehhanismiks on peetud ka kollektiivset õpirännet, mis annab õpetajale võimaluse kohtuda oma mõttekaaslastega, jagada häid praktikaid ja rühmas reflekteerida (Pärismaa, 2018).

Eesti haridusvaldkonna arengukava seab aastateks 2021-2035 kolm olulist strateegilist eesmärki, mis seostuvad ka õpirändega: “1) Õpivõimalused on valikurohked ja kättesaadavad ning haridussüsteem võimaldab sujuvat liikumist haridustasemete ja -liikide vahel; 2) õpe on õppijakeskne ja tulevikku vaatav ning õpetajate järelkasv on tagatud ja 3) õpivõimalused vastavad ühiskonna ja tööturu arenguvajadustele” (Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035, lk 5). Üheks oluliseks eesmärkide saavutamise viisiks on ühtne Euroopa haridusruum, mis tähendab, et kõigil on võimalus takistusteta osaleda õpirändes ning õppida lisaks oma emakeelele veel vähemalt kaht keelt. Arengukava osutab, et koolides tuleks suurendada just õpetajate huvi osalema välisriigi koolitustel ja luua täiendavad meetmeid õpetajate, kutseõpetajate, tugispetsialistide ja õppejõudude mobiilsuse suurendamiseks (*ibid.*).

Eesti üldhariduskoolide õpetajate mobiilsust analüüsinud uuringus osutatakse, et „õpirändega ei saa lahendada kõiki kooli arenguvajadusi, seetõttu on oluline välja selgitada, milline on see teadmus, mille saamiseks on antud hetkel kõige tõhusam rahvusvaheline õppimisvõimalus.“ (Harro-Loit, Jaani, Piksööt & Treier, 2019, lk 8). See osutab, et õpirändes osalemine peaks olema kavandatud koostöös kõigi osapooltega (õpetaja, juhtkond) ning tuginema kooli tegelikel arenguvajadustel. Sellega seoses on koolijuhtidele tehtud ka erinevaid ettepanekuid, näiteks tuleks kooli arengukavades rohkem tähelepanu pöörata tegevuskavadele:

nende eesmärkide sõnastus liiga üldine ning ei ole täpsustatud prioriteetseid valdkondi ja tegevusi (Silla, 2017), mis toetaksid õpetajat õpirände eesmärkide seadmisel. Kindlasti ei piisa vaid sellest, et õpiränne „pane õpetajal silmad särama“, vaid õpetajate õpirändega peaks kaasnema kvalifikatsiooni tõus – see aga juhtub enamasti siis, kui õpetajal on selge eesmärk ja motivatsioon õpirände kogemusest ka õppida (Harro-Loit *et al.*, 2019).

Ka kutseõpetaja töös on rahvusvaheline kogemus olulise tähtsusega. Kristensen (2005) rõhutab eelkõige välispraktika tähendust nii kutseõppijate kui -õpetajate jaoks. De Paor (2018) näeb nende kahe teineteist võimendavat rolli, kus mobiilsed kutseõpetajad innustavad õpirändesse ka kutseõppureid ja vastupidi. Sushentseva & Bilyk (2016) toovad välja kui oluline on kutseõpetajate professionaalses arengus ja karjäärialases kasvus pideval kogemuste vahetamisel, mis aitab välja käitumisharjumuste stereotüüpsusest ja ametialasest rutiinist. Lähtenmäki (2019) lisab, et õpetajate oskus mõista ja reflekteerida rahvusvahelist kogemust aitab mõtestada enda pedagoogilisi valikuid ja tõhustada koostöiseid õpetamispraktikaid läbi kogu karjääri.

Bakalaureusetöö koosneb neljast osast. Töö algab teoreetilise ülevaatega tuginedes varasematele Erasmus+ uuringu tulemustele, kutseõpetajate professionaalsele arengule, õpetajate kollektiivse õpirände kasuteguritele ning õpetajate refleksioonile õpirändes osalemisel. Teine osa keskendub uurimismetoodikale. Töö kolmandas osas kirjeldatakse ja analüüsitakse uurimustöö tulemusi. Neljandas osas esitatakse arutelu, kokkuvõte ning soovitused edasisteks uuringuteks.

1. Teoreetiline ülevaade

Alates 1997. aastast on loodud Erasmus programm, mis on andnud hea võimaluse õpetajatele minna välismaale õppeülesandeid täitma ning seega olla konkurentsivõimeline rahvusvahelisel tööturul. Paljud programmis osalenud õpetajad väidavad, et välismaal saadud õppeperiood on väärtuslik kogemus, mis on avanud uusi vaatenurki õpetaja töös (Engel, 2010).

Varasem Euroopa uuring (nt VALERA) osutab, et Erasmuse õppeperioodile on õpetajad andnud üldiselt positiivse hinnangu. Välja on toodud õpetajate õpirände kasulikud tegurid: tõusnud on kultuuridevaheline mõistmine (92%), võõrkeelte intensiivsem kasutamine (71%), uued koostööprojektid ja kontaktid (66%) ning laienedud erialased teadmised (Engel, 2010). Kui varasemad uuringud rõhutasid õpetajate individuaalse õpirände tähtsust, siis tänaseks on see vajadus muutunud ja rõhuasetus on kollektiivsel mobiilsusel (Engel, 2010; Harro-Loit *et al.*, 2019). SA Archimedese hariduse rahvusvahelistumise agentuuri üheks oluliseks missiooniks on

innustada ja julgustada õpirändes osalemist. See võimaldab õppida teistelt riikidelt ning ka vastupidi – saada oma tööle rahvusvahelist tagasisidet (Pärismaa, 2018). Julgustamaks õpetajate rahvusvahelist suhtlust on loodud erinevaid koostöö- ja õpirändeprojekte (nt Erasmus+). Kui varasemad õpirändeprojektid (nt Comenius) olid suunatud õpetajate individuaalse arengu toetamisele, siis nüüdseks on eesmärk, et haridusasutus ja õpetajad leiavad ühise arengu- ja õpivajaduse (Harro-Loit *et al.*, 2019).

1.1 Kutseõpetajate professionaalne areng

Kutseõpetaja professionaalne areng on elukestev protsess, mis põhineb õpetajatöö ja kutseala lõimimisel. Kuna tegemist on topelt professionaalsusega, on äärmiselt oluline end pidevalt täiendada nii kutsealaselt kui ka õpetajatöös (Andersson & Köpsén, 2015).

Varasemast teadustööst on välja toodud, et õpetaja professionaalses arengus on olulise tähtsusega õpetaja identiteedi toetamine (Eisenschmidt, 2006). Õpetaja professionaalset identiteeti on kirjeldatud, kui õpetaja rolliga seotud normide ja väärtuste kujunemist ning oluline on saavutada õpetamise kõrge kvaliteet, milles on tähtsal kohal tööalaste kogemuste täiendamine (Leijen & Kullasepp, 2013). Varasemalt on uuritud Rootsi kutseõpetajate identiteeti, milles on välja toodud, et kutseõpetajatelt eeldatakse nagu teistelt õpetajatelt, et nad on kursis oma erialaga. Kutseõpetajatele tähendab see, et nende on kutsealane identiteet on seotud nii konkreetse eriala- kui ka õpetajaidentiteediga (Andersson & Köpsén, 2015). Professionaalsed, kutse- ja enesekindlad õpetajad on ka enam rahulolevad oma tööga (Schults, 2012). Kristensen (2005) leiab, et väliskogemus võib julgustada õpetajat oma kutsealast identiteeti ka kahtluse alla seadma või lisama sinna uusi elemente ning arendama oma kutsealasest identiteedist isikupärast versiooni.

Kutseõpetajate tööelu on muutunud ning kutsehariduse kaasajastamisega on uued nõudmised seotud ka kutseõpetajatele. Euroopa Nõukogu seadis eesmärgiks, et aastal 2020 on vähemalt 6 protsenti kutseõppuritest (vanuses 18-34) omandamas õpi- või praktikakogemust välismaal (Cedefop, 2016). See seab omakorda väljakutse ka õpetajatele, kes peavad õppijaid selleks ette valmistama, samuti toetama neid välismaal saadud kogemusest õppimisel ja ülekandmisel oma tööellu. Üheks viisiks toetada ametialast identiteeti läbi karjääri on õpetaja erialane areng ja pidev enesetäiendamine (Andersson & Köpsén, 2015). Seega on vajalik, et

kutseõpetaja osaleks aktiivselt just nendes tegevuses, mis oleksid kasulikud tema tööalasele arengule.

Kui varasemalt on kutseõpetaja töös olulisel kohal olnud teooriatundide ja praktika läbiviimine, siis tänaseks on saanud endistest õppemeistritest kutseõpetajad, kelle tööülesannete hulka kuulub ka erialaõppe lõimimine üldainetega (Sirk *et al.*, 2017). Õpetamine on muutunud oma sisult komplekssemaks ja reguleeritumaks, tuginedes rangelt riiklikele õppekavadele ja kutsestandarditele (*ibid.*).

Kutseõpetaja kutsestandard tase 6 (2019) töökirjelduses sätestatakse, et kutseõpetaja loob ja kavandab oma tegevusega tingimused, suunab õppetegevust, millega toetab õppija isiksuse arengut ning kujundab valmisolekut elukestvaks õppeks (Kutsekoda, 2019). Üha suurema osa kutseõpetajate igapäevatööst võtavad sellised ülesanded nagu näiteks õpilaste ettevalmistamine kutsemeistrivõistlusteks või osalemine rahvusvahelises projektitöös, mis viitab vajadusele teha rohkem koostööd koolisest, kui ka -välise huvipooltega. Samuti on muutunud koostöös õppimine, mis viitab vajadusele jagada kolleegidega erialaseid ja pedagoogilisi teadmisi ning õppematerjale (Sirk *et al.*, 2017).

Kokkuvõtteks võib öelda, et kutseõpetaja professionaalses arenguks on oluline kutsealaste teadmiste ja oskuste kõrval toetada ka õpetaja identiteeti, mis võimaldab lõimida erialaspetsialistiks ja õpetajaks olemist. Muutuv keskkond ja kõrged nõudmised kutseõpetaja kutsestandardi näol eeldavad, et õpetaja oskab kohaneda uutes olukordades, teha koostööd kolleegide ja erinevate organisatsioonidega, olla valmis pidevaks enesetäiendamiseks, et tõsta kvalifikatsiooni. Ka TALISE uuring on toonud välja, et õpetajad vajavad oma töös edasikasvamiseks ametialast arenemist, millega tekiks hea koostöökultuur kolleegide, organisatsioonide ja koolijuhtide vahel. Selle kõige toetamiseks on oluline osa õpirändel, mis võimaldab õpetajal kavandada professionaalset arengut, lähtuvalt kooli ja tema enda arengueesmärkidest.

1.2 Õpetajate kollektiivne õpiränne, selle kasutegurid ja kavandamine

Haridussõnastikus (s.a) on õpirände mõistet defineeritud kui õpiliikuvust, mis toimub mõnda aega teises õppeasutuses kas omal maal või välismaal. Jaani, Piksööt & Harro-Loit (2016) viitavad, et õpiränne (ing. k. *learning mobility*) on õppimise eesmärgil ühest riigist teise

siirdumine, milles õppimine ei toimu koolipingis ega kindla õppekava alusel. Lähtenmäki (2019) on kollektiivset õpirännet selgitanud kui rahvusvahelist õpetajate liikuvust, mille raames kohtuvad erinevad pedagoogilised traditsioonid ja õpetamisfilosoofiad ning mille formaat võimaldab metoodiliste ja teiste ideede ühist arutelu.

Õpiränne annab võimaluse näha, kuidas toimib haridussüsteem teistes Euroopa riikides ja vahetada kogemusi (Lähtenmäki, 2019). Õpetajatele annab õpiränne võimaluse teiste kultuuride kohta õppides oma pedagoogilisi teadmisi ja oskusi testida (Kristensen, 2004). Samas osutab TALISE uuring, et Eesti õpetajatest on vaid 15% osalenud õpirändes õpetajaks õppimise ajal ning keskmine välismaal viibimise aeg on vähem kui kolm kuud (Taimalu, Uibu, Luik & Leijen, 2019, lk 80). See näitab, et varasem mobiilsuskogemus on tööle asuvatel õpetajatel pigem napp ja võib mõjutada nende valmisolekut õpirändeks läbi karjääri.

Padar (2017) juhib tähelepanu, et Eesti kutsekoolide arengukavad panustavad üha enam rahvusvahelistumisele, sh õpirände toetamisele. Selleks on paljud kutsekoolid loonud lausa rahvusvahelistumise strateegia, mille üheks eesmärgiks on kutseõppurite ja -õpetajate rahvusvahelise töökogemuse suurendamine õpirände kaudu.

Õpetajate kollektiivset rännet on uuritud, et välja selgitada ühisrände eelised, mis annaks koolidele parema ülevaate selle lisandväärtusest. Lähtenmäki (2019) osutab, et ühisrände eeliseks on rahvusvaheliste sidemete loomise kõrval just uuenduslikud õpetamisviisid, mille üle saab kollegiaalselt arutleda ja see tõstab kõigi osalejate õppetöö kvaliteeti. Archimedese uuringuaruanne (Silla, 2017) on näidanud, et õpetajate mobiilsus toetab õppeprotsessi uuendamist ja arendamist ning rahvusvahelistes koostööprojektides osalenud õpetajad rakendavad uuemaid innovaatilisi lahendusi õppeprotsessis.

Selleks, et õpiränne toimuks eesmärgistatult ja kooskõlas kooli enda arenguplaanidega, on oluline õpirännet sihipäraselt kavandada: kes, kuidas, kuhu ja millise plaaniga õpirändesse läheb ning milline on oodatav mõju õpetamisele ja koolikultuurile laiemalt. Õpirände planeerimisel lähtutakse viiest olulisest aspektist:

- 1) Õpirände eesmärgistamine kooli (arengu) vajadusest lähtuvalt;
- 2) Kooli, õpetajate ja kooli hoolekogu (koolipidaja) kommunikatsioon seoses õpirände võimaluste ja õpetajate vajadustega;
- 3) Sobiva õpirände formaadi ja partneri valimine (näiteks Nordplus, Erasmus+);
- 4) Osalejate (õpetajate) leidmine ja valimine;

5) Õpirändes õpitu kohandamine ja rakendamine ning saadud kogemuste levitamise viisid (Jaani & Harro-Loit, 2016).

Kristenseni (2005) hinnangul on oluline, et õpirändes osaleja valmistub välismaale minekuks, ainult sel viisil on seda kogemust võimalik hiljem üle kanda enda tööellu. Kui eelnev keele- ja kultuuriõpe on ettevalmistuse loomulik osa, siis vähem on räägitud kutsealasest ja psühholoogilisest ettevalmistusest. Kutsealane ettevalmistuse eesmärgiks on tagada, et „osalejad on teadlikud kodumaa ja vastuvõtva riigi kutsealade erinevustest, näiteks sellest, et Taani müüri laduja amet vastab Ühendkuningriigis neljale erinevale ametile. Tähelepanu juhitakse ka töömeetodite ja töökorralduse erinevustele“ (Kristensen, 2005, lk 26). Psühholoogilist ettevalmistust on võimalik kombineerida kultuuriõppega. Oluline on tunda teises kultuuris kohanemise etappe ja teada, kuidas võib väljenduda kultuurišokk ning milliste vahenditega saab seda leevendada. Nagu osutavad Paige, *et al.* (2002), võib ka tagasi koju saabumisel õpirändajat tabada kultuurišokk, inimesed võivad kogeda konflikti oma unikaalses kultuuri- või ka ametialases identiteedis.

Et õpirändes omandatud kogemusi koju tagasi saabudes levitada, on oluline läbi mõelda ka kogemuse levitamise viisid. Nagu osutab varasem Eestis tehtud uuring, on kõige tavapärasemad viisid suulise ettekande tegemine kolleegidele (seda teeb 89% õpirändes käinud õpetajatest), uute õppematerjalide jagamine (71%), soovitude jagamine ainealase õppetöö läbiviimiseks (41%), materjalide jagamine veebis (30%), kogemuste jagamine kolleegidele teistest koolidest (28%), saadud kogemuste jagamine lastevanematele (21%), kolleegide kutsumine tundi (20%), kogemuste jagamine meedias (12%) ja ettekande tegemine konverentsil (8%) (Piksööt, Jaani & Harro-Loit, 2016).

Kokkuvõtteks võib öelda, et õpirände kavandamine on tähtis protsess, mille planeerimine toetab koole ja õpetajaid. Oluline on, et kool suudaks kavandada ja kaardistada täpseid arenguvajadusi, et õpirändes saadud kogemused oleksid vajalikud nii koolile, kui õpetajatele. Kollektiivne õpiränne annab õpetajale võimaluse jagada oma mõtteid ja seisukohti rühmas. Õpirände protsessi läbinud õpetajal on vajalik saadud kogemuste üle reflekteerida, kohandada neid oma valdkonna jaoks ning jagada kolleegidega.

1.3 Õpirände refleksioon õppimise toetajana

Välismaal omandatud kogemused muutuvad õppimiseks ja usaldusväärseks teadmiseks. Seda saab toetada oma kogemuste mõtestamise, analüüsimise ja refleksiooniga (Rummel da Costa, 2018). Nagu rõhutab Kristensen (2005, lk 31) on vaja kogemuste mõistmiseks ja nendest õppimiseks anda kogemustele „kuju ja väljendusvorm“. Refleksiooni all mõistetakse kogemusest lähtuvat õppimist, mille tulemusena suureneb teadlikkus oma tegevusest ja oskus professionaalina tegutseda (Sarv & Karm, 2013). Selleks, et õpetaja saaks välispraktika kogemusest õppida on oluline, et õpetaja kasutaks refleksiooni, kui iseseisva õppimise vahendit, et tõsta enda eneseteadlikust, enesekindlust ja motivatsiooni välismaal õppimise või ka õppimisele järgneval ajal (Facilitating reflection during..., 2018).

Varasematest uuringutest on selgunud, et õpetajad kasutavad õpirände kogemuse reflekteerimisel tavaliselt blogi (Engel, 2010). See aitab õpetajal mõista erinevusi pedagoogiliste kultuuride ja enda valikute vahel (Lähteenmäki, 2019). Kutseõpetaja kutsestandardis (tase 7) sätestatakse, et õpetaja üheks kohustuslikuks pädevuseks on reflekteerimine ja professionaalne enesearendamine, sh õpetamise ja erialaste teadmiste omandamine stažeerides, osaledes õpirändes, praktilisel välisriigis või erialastes koostööprojektides ja võrgustikes (Kutsekoda, 2020).

Üheks kutseõpetajate õpirände toetamisviisiks on praegu Erasmus+ programm, mis võimaldab õpetajatel välisriigis õppida või õpetada ja saadud teadmisi kodumaal rakendada. Lisaks õppimisele ja õpetamisele pakub Erasmus+ õpetajatele ja haridustöötajatele võimalusi osaleda kursustel, konverentsidel ning ühistes koostööprojektides ja võrgustikes. Lisaks on võimalus minna töövarjuks Euroopa riikide haridusasutustesse (Harro-Loit *et al.*, 2019). Õpirände kõrval toetab Erasmus+ haridusasutuste vahelist rahvusvahelist strateegilist koostööd, mille eesmärk on arendada ja jagada uuendusmeelseid lahendusi ja toetada üksteiselt õppimist ning kogemuste vahetamist (SA Archimedes, 2020).

MOBVET projekti kodulehel (Facilitating reflection during..., 2018) on rõhutatud, et õpirändest saadud positiivseid kogemusi tuleks õpetajal sügavalt analüüsida, mille tulemusena tekiks juurde uusi oskusi oma õppevaldkonnast. Pärast õpirännet võivad olla muutunud nii õpetamisalased arusaamad kui ka lisandunud uusi erialaseid teadmisi ja kogemusi, mis toetavad õpetaja professionaalset arengut ja enesemääratlust.

Mobiilsusprogrammis Erasmus+ osalenud õpetajad on väitnud, et saadud kogemused ja ühine refleksioon vahetusviisi ajal toetas nende professionaalset arengut (Engel, 2010). Koos reflekteerimisel mängivad olulist rolli ka kaaslased, kes aitavad märgata iseenda uskumusi ja esile tuua uusi ning erinevaid vaatenurki (Sarv & Karm, 2013). Selleks, et kogemusi mõista ja nendest õppida, tuleb nende üle mõelda ja anda kogemustele kuju ning väljendusvorm (Tamsalu, Eensalu & Rammo, 2010). Samuti rõhutatakse teoreetiliste seisukohtade tundmist ja seostamiseks oma kogemustega, milleks sobivad meetodeid nagu arutelud ja õpipäeviku pidamine õpirändes olles (Sarv & Karm, 2018). Tamsalu, Eensalu & Rammo (2010) leiavad, et õpiränne ei lõppe saabumisega koju, vaid sellele peaks järgnema kogemuste ja muljete rahulik läbitöötamine, mis on õppeprotsessi täiendav ning oluline osa.

Selgub, et õpetajate rahvusvaheline kogemus tõstaks hariduse kvaliteeti, koostöö oskust ning aitaks õpetajatel muuta ametialast rutiinsust, kuid uurimisprobleemina tõstatub, kuidas hindavad kollektiivses õpirändes käinud kutseõpetajad oma kogemuslikku õppimist rühmas ja selle rakendamist igapäevatoos. Bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja kollektiivses õpirändes käinud kutseõpetajate hinnanguid enda kogemuslikule õppimisele ja õpitu rakendamisele igapäevatoos.

Töös püstitakse järgmised uurimisküsimused:

- 1) Millised eesmärgid seadsid õpetajad oma õpirände perioodile?
- 2) Milliseid õppimise viise kogeti õpirändes ja kuidas toimus kogemuste vahetamine õpirände ajal?
- 3) Kuidas kirjeldavad õpetaja õpirändes õpitu ja kogetu rakendamist oma igapäevatoos?

2. Metoodika

Bakalaureusetöö läbiviimiseks valiti kvalitatiivne uurimisviis, sest meetod võimaldas kõige paremini otsida vastuseid uurimistööküsimustele. Kvalitatiivne uurimisviis võimaldab kirjeldada ja selgitada tegelikku elu, kus uuritavatel on võimalus väljendada ja mõtestada end vabas vormis, hinnata ja tõlgendada oma kogemusi ja vaateid (Õunapuu, 2014).

2.1 Valim

Bakalaureusetöös kasutati sihipärast valmit (Rämmer, 2014), kus uuritavateks leitakse uuringu eesmärgile vastavad tüüpilised ja ideaalsed küsitlavad. Valmi moodustamisel seati järgnevad kriteeriumid: 1) uuritaval kutseõpetajal on vähemalt kolme aastane tööalane kogemus; 2) kutseõpetaja on osalenud Erasmus+ kollektiivses õpetajate õpirände programmis. Esimene kriteerium tulenes sellest, et antud töös oli üheks uurimisküsimuseks kogetu rakendamine oma igapäevatöös, mis eeldab teatud kogemust ja ajaperspektiivi. Teine kriteerium tulenes sellest, et Eesti õpetajate seas on kollektiivse õpirände kogemus pigem napp ja seda kriteeriumit rakendades valiti välja vaid need uuritavad, kes on käinud õpirändes koos kolleegiga.

Uurimusse kaasati õpetajaid kolmest erinevast Eesti kutsekoolist. Uuritavateni jõuti Eesti Kutsekoolide kodulehe kaudu (Kutseharidus, 2017). Ühendust võeti meili teel kutsekoolide erinevate valdkondade osakonnajuhatajatega, kes edastasid info kutseõpetajatele. Uuritavad kutseõpetajad võtsid ühendust uurijaga meili teel. Koostöös osakonnajuhatajate ja kutseõpetajatega leiti uurimuse kriteeriumitele sobivad õpetajad. Välja valitud uuritavate sobivust uurimuses osalemiseks hindas uurija ise saadud taustainfo (kollektiivse õpetajate õpirände – ning õpetamiskogemuse) põhjal.

Meilile saadetud kirjas selgitati uurimistöö tausta: toodi välja uurimistöö eesmärk, veebiintervjuu planeeritav kestvus (kuni 45 minutit), selgitati intervjuu salvestamise ja transkribeerimise põhjuseid. Veebiintervjuude aeg valiti lähtuvalt uuritavate soovist ning võimalustest. Murumaa-Mengel (2020) kohaselt võimaldab veebi-intervjuu uurimuses osaleda neil, kes ajaliste ja geograafiliste piirangute tõttu osaleda ei saaks. Bakalaureusetöö uuritavateks olid viis kutseõpetajat kolmest erinevast Eesti kutsekoolist. Uuritavate konfidentsiaalsuse tagamiseks on uurimuses uuritavate nimed asendatud (vt tabel 1).

Tabel 1 . Uurimuses osalenud kutseõpetajate taustaandmed

Pseudonüüm	Maakond	Tööstaaž kutseõpetajana (ligikaudne)	Kollektiivses õpirändes osalemine
Eha	Saaremaa	39 a.	11 korda
Tarvo	Tallinn	21 a.	1 kord
Anna	Tartu	10 a.	3 korda
Jüri	Tartu	7 a.	1 kord
Kersti	Tartu	5 a.	5 korda

2.2 Andmete kogumine

Bakalaureusetöö uurimuses koguti andmeid poolstruktureeritud intervjuudega. Õunapuu (2014) järgi on poolstruktureeritud intervjuu kasutamine intervjuueeritavale küsimuste esitamisel paindlik, kus vajaduse korral uurija võib küsida täpsustavaid küsimusi. Intervjuu kavasse kuuluvad kolm põhiküsimust, mis koostati Jaani & Harro-Loit, 2016; Lähtenmäki, 2019 ja Silla, 2017 uurimustes käsitletud teemadest. Need teemad on: rahvusvaheliste sidemete loomine, uuenduslikud õpetamisviisid ja õpirände planeerimine, mis kohandati antud uurimuse jaoks, lähtudes töös püstitatud eesmärgist ja uurimisküsimustest.

Intervjuu kava koostamisel oli eeskujuks Lepa (2017) õppevideo, et kava raamistik muuta korrektseks ja loogilisemaks. Intervjuuküsimuste koostamisel kasutati kirjeldavaid, avatud täpsustavaid ja arusaamadega seotud küsimusi. Kogemuste ja näidete toomiseks suunas töö autor vajadusel vestlust, et leida vastus uurimisküsimustele. Intervjuu kavasse (vt lisa 1) kuulusid lisaks kolmele põhiküsimusele ka ala- ja täpsustavad küsimused ning taustaküsimused ning lõpüküsimus.

Kuna Vabariigi Valitsus (2020) kuulutas pandeemia tõttu välja eriolukorra ja viiruse leviku tõkestamiseks kehtestatud piirang ei lubanud inimestel füüsiliselt kokku saada, viidi intervjuud läbi veebis. Veebi-intervjuu tüübiks valiti sünkroonne suuline veebi-intervjuu, kus uurija ja uuritav nägid üksteist video vahendusel (Murumaa-Mengel, 2020). Intervjuud viidi läbi Zoomi keskkonnas, mis võimaldas uurijal materjali salvestada. Uurimuse usaldusväärsuse suurendamiseks viidi läbi prooviintervjuu valimi kriteeriumitele vastava Eesti ühe kutsekooli kutseõpetajaga. Temaga võeti kontakti telefoni teel ja selgitati uurimistöö konteksti, eesmärki ning uurimisviisi ja -eetikat. Prooviintervjuu aitas välja selgitada intervjuuküsimuste kordused ja kitsaskohad, mille abil muutus intervjuukava ülesehitus loogilisemaks. Esmalt oli intervjuuküsimuste kava ülesehitatud tabelina, et eristada põhiküsimusi ja alaküsimusi. Peale prooviintervjuud tehti kavas mitmeid sõnastusmuudatusi. Näiteks põhiküsimusele *Kuidas toetasite oma motivatsiooni õpirände perioodil?* moodustati juurde alaküsimus, samuti lisandusid taustaküsimuste plokki: *Kuidas jõudsite kutseõpetaja ametini? Kui kaua olete töötanud kutseõpetajana? Missugustes õpirände projektides olete osalenud? Mitu korda olete käinud õpetajate õpirändes?* Kuna prooviintervjuu küsimustes tehtud muudatused olid pigem sõnastuslikud, mitte sisulised, arvati saadud vastused põhiandmestiku hulka.

Pärast prooviintervjuud pöördus töö autor meili teel erinevate kutsekooli osakonnajuhatajate poole palvega leida uurimusse valimi kriteeriumile vastavad kutseõpetajad. Uurija võttis ühendust soovitatud õpetajatega ning sai nõusoleku veebi-intervjuul osalemiseks. Poolstruktureeritud veebi-intervjuud viidi läbi viie erineva Eesti kutsekooli kutseõpetajaga perioodil detsember 2020 – märts 2021. Enne igat intervjuud küsiti kutseõpetajatelt nõusolek intervjuude salvestamiseks. Lisaks selgitati kutseõpetajatele, kuidas on tagatud nende konfidentsiaalsus. Intervjueerijal oli intervjueerimise ajal võimalus muuta küsimuste järjekorda ning soovi korral ka uuritavatelt lisaküsimusi küsida. Veebi-intervjuud salvestati Zoomi keskkonnas. Intervjuude kestvusajad varieerusid 29 minutist kuni 47 minutini, keskmine intervjuu kestvus oli 38 minutit.

Autor pidas uurimistöö käigus uurijapäevikut. Laherand (2008) soovitab pidada uurimispäevikut, sest see aitab märgata uurijal oma arengut, et saavutada kirjutamises suuremat enesekindlust. Uurimispäeviku pidamine võimaldas uurijal sissekandeid lugedes reflekteerida oma mõtete, emotsioonide ja tähelepanekute üle enne uue intervjuu tegemist.

2.3 Andmete analüüs

Andmete analüüsimisel kasutati lõputöös kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi kasuks otsustati, kuna huvipakkuva teema kohta ei ole piisavalt varasemaid uurimisandmeid (Laherand, 2008).

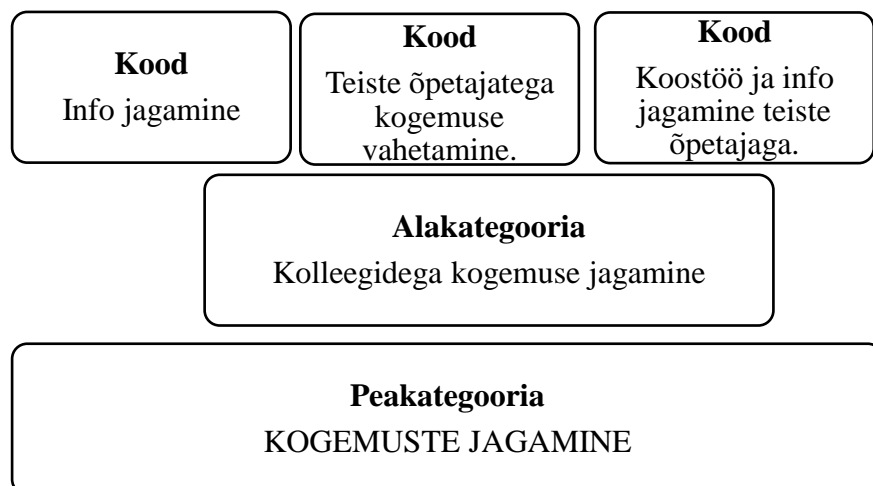
Bakalaureusetöö andmeanalüüsi esimene etapp algas peale intervjuude salvestamist. Helisalvestised laeti Zoomi keskkonnast arvutisse ja seejärel alustati helifailide transkribeerimisega. Kasutati automaatset veebipõhist transkribeerimisprogrammi, mille on välja töötanud TTÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia labor (Alumäe, Tilk & Asadullah, 2018). Helifailid laeti veebikeskkonda üles ning transkriptsioon saabus töö autori meilile. Seejärel vormistati transkriptsioonid uurimuse autori poolt Microsoft Wordi faili dokumenti. Tekstide parandus- ja täiendustööde tarvis kuulati helifailid mitu korda üle, et kogu intervjuus olev informatsioon kajastuks transkriptsioonis.

Teksti koostamisel eraldati intervjueeritava tekst intervjueerija omast kasutades lõigu ees lühendeid K (küsimus) ja V (vastus). Transkribeerimisel ei järgitud rangelt kirjavahemärke ega grammatikareegleid vaid uurija pidas oluliseks eelkõige teksti edasi andmist helifailist tekstifaili. Ühe intervjuu transkriptsioonile kulus keskmiselt 8 tundi ja teksti moodustus keskmiselt

intervjuu kohta 12 lehekülge (kirjatüüp Times New Roman, tähe suurus 12 p, reavahe 1,5). Tulles vastu uuringus osalejate soovile, saadeti valminud transkriptsioonid nende meilile täienduste ja paranduste tegemiseks. Seda võimalust kasutas üks uuritav, kes luges transkriptsiooni läbi ja täpsustas sõnastust.

Teise etapina viidi läbi andmete kodeerimine. Kodeerimiseks kasutati Microsoft Wordi keskkonda, kuhu eelnevalt oli transkriptsioon salvestatud. Seejärel algas intervjuu korduv ülelugemine, mille käigus markeeris uurija tekstis olulisi mõtteid lähtuvalt uurimisküsimusest. Andmeanalüüs toimus uurimisküsimuste kaupa kasutades *New Comment* vormingut. Uurija kasutas uurimisküsimuste markeeringuks lühendeid (Uk1), mille taha moodustati märksõnad, millest said koodid. Autor kodeeris transkriptsioone korduvalt ning kasutas töös kaaskodeerijat. Korduval kodeerimisel täpsustati koodide tähendusi ja sõnastusi. Kaaskodeerija kodeeris kolme uurimisküsimuse raames viit täismahus intervjuud. Kooskõla kaaskodeerijaga oli hea: uusi koode ei moodustunud ning erinevused esinesid peamiselt sõnade tähenduslikkuses.

Kolmanda etapina toimus kategoriseerimine ehk koondati kokku sisuliselt ühesuguse tähendusega koodid ühisnimetuse alla. Kategoriate sisu ja liigitus arutati ja kooskõlastati koostöös juhendaja ning kaaskodeerijaga, et suurendada uurimuse usaldusväärsust ja kategoriate sisu ja liigituse ühtset mõistetavust. Joonisel 2 on toodud näide koodide moodustamisest ala- ja pea kategooriaks ja lisas 2 on väljavõte kategoriseerimisest Microsoft Wordi keskkonnas.

Joonis 2. Koodidest ala- ja peakategooria moodustamine (andmeanalüüs uurimisküsimusele Milliseid õppimisviise kogeti ja kuidas toimus kogemuste vahetamine õpirände ajal? vastuse leidmiseks).

Andmeanalüüsi tulemusena moodustus uurimisküsimusele *Millised eesmärgid seadsid õpetajad oma õpirände perioodile?* alla kolm peakategooriat: tutvumine ja vaatlemine partnerasutuses, tutvumine kultuuriga ja silmaringi avardamine ning õpetaja pädevuste arendamine. Alakategooriaid moodustus 12. Teisele uurimisküsimusele *Milliseid õppimisviise kogeti ja kuidas toimus kogemuste vahetamine õpirände ajal?* moodustus kaks peakategooriat: kogemuste jagamine ja õpirändes kogetud õppimisviisid ning kolm alakategooriat. Kolmandale uurimisküsimusele *Kuidas kirjeldavad õpetajad õpirändes õpitu ja kogetu rakendamist igapäevatoos?* moodustus kaks peakategooriat: uute meetodite rakendamine erialatundides ja õpetajate vahelist koostööd toetavad meetodid. Täpsema ülevaate andmiseks on kategooriad ja koodid uurimisküsimuse kaupa väljatoodud lisades 2, 3 ja 4. Moodustunud kategooriatest lähtutakse lõputöö tulemuste esitamisel.

Töö autor lähtus oma uurimuse läbiviimisel Heas teadustavas (2017) kirjeldatud põhimõtetest. Uuriija jaoks oli oluline intervjueeritavate informeerimine uurimuse eesmärgist. Uuritavatel oli õigus uuringu keskel loobuda ja uuriija tagas konfidentsiaalsuse uuritavatele kasutades pseudonüüme. Töö autorile oli oluline intervjueeritavatelt nõusoleku saamine intervjuude salvestamiseks ja võimalus transkriptsioon üle vaadata. Autor kinnitab, et jäi uurimistöö iga etapi juures ausaks, hoidudes petturlusest ning kasutades saadud andmeid vaid bakalaureusetöö eesmärgil.

3. Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja kollektiivses õpirändes käinud kutseõpetajate hinnangud enda kogemuslikule õppimisele ja õpitu rakendamisele igapäevatoos. Töös esitatakse tulemused uurimisküsimuste kaupa. Tulemusi ilmestavad õpetajate tsitaadid läbiviidud intervjuudest, mis on vähesel määral muudetud, et vältida sõnakordusi. Tsitaadid on tekstis eristatud kaldkirjas ja kasutatud märgisüsteemi /.../. Tsitaatide esitamisel on õpetajate konfidentsiaalsuse tagamiseks nende nimed asendatud pseudonüümidega.

3.1 Eesmärgid, mida õpetajad seadsid oma õpirände perioodile

Esimese uurimisküsimuse *Millised eesmärgid seadsid õpetajad oma õpirände perioodile?* analüüsimisel tekkis kolm peakategooriat: tutvumine ja vaatlemine partnerasutuses, tutvumine kultuuriga ja silmaringi avardamine ning õpetaja pädevuse arendamine.

Tutvumine ja vaatlemine partnerasutuses. Õpirändes käinud kutseõpetajad tõid välja, et oluline eesmärk oli tutvuda teiste riikide kutse- ja õppimisvõimalustega kutse- ja juuksuriõppega, tutvuda võimalustega, vaadata töö tegemist, näha praktikakohti, vaadelda teise riigi õpetaja tööd ning kuidas toimub seal õpilaste õpetamine. Näiteks peeti oluliseks, et oluline on vaadelda õpilasi, kuidas nad tööd teevad, et hiljem rääkida sellest oma õpilastele.

/.../ Põhiasi oli see, et tutvuda teise riigi kooli õppekorraldusega, kuidas õpe on korraldatud-praktika ja teooria. (Tarvo)

Kutseõpetajad leidsid, et eesmärk oli ka kogeda ja võrrelda erinevusi kohalike õpetajatega, et koos arutada nende üle. Eelkõige rõhutati, et sooviti kogeda ja õppida uusi meetodeid. Peale selle leiti, et oluline eesmärk õpirändes oli näha õppijakeskset õpet ja ka näiteks seda, kuidas panna ennast õppija rolli.

/.../ Õppijakeskset õpet kogeda, kuna meil ikkagi on üsna õpetajakeskne õpe. Lähtuda tuleks ikka õpilasest, et kui ei ole tuju õppida, siis ei õpi täna. Õpitakse mõni teine päev, siis õpetajad peaksid selleks valmis olema. Näiteks, kui õpilasel ei ole õppimise tuju. Seda on vaja näha (kogeda), kuidas panna ennast teise või õppija rolli. (Anna)

Samas oli uuritavate seas ka neid, kelle eesmärk oli ainult eriala tundide vaatlemine ja uute teadmiste omandamine erialaõppes. Eesmärgina toodi esile tutvumist õppekava, õppesüsteemi, praktikakohtade ning õpilaste elamistingimustega. Oluliseks peeti just tutvumist partnerriigi praktikakohtadega, et seeläbi Eesti õpilasi paremini ette valmistada õpirände praktikaks.

/.../ Praktikakohad olid tavaliselt need, mida soovisime ikka kollektiivselt näha, et kus meie õpilased õpivad või kus nad siis peavad nii öelda tööd tegema. (Kersti)

Intervjuudest ilmnas, et kutseõpetajad tõid kollektiivse õpirände eesmärgina välja ka tutvumise kultuuriga ja silmaringi avardamise. Kutseõpetajad kirjeldasid, et oluline on tutvuda

kultuurilise taustaga ja koguda infot rahvuste eripärast ning eelnevalt tuleks õppida ja uurida sihtriigi kultuuri kohta. Rõhutati, et taustauuringuks olid kutseõpetajad laenutanud raamatukogust reisiraamatuid või kasutanud interneti.

/.../ Eelnevalt tuleb ikka uurida ja teada natukene teise riigi rahvuse eripärasid ja üldse kultuurilist tausta. (Kersti)

Korduvalt leiti, et kollektiivse õpetajate õpirände eesmärk oli erialaõppe arendamise kõrval saada inspiratsiooni ja avastada maailma. Intervjueeritud kutseõpetaja sõnul ei ole kollektiivne õpiränne alati oskuste ränne vaid ka „silmaränne“. Peale selle leiti, et silmaringi avardamine aitab õpetajal eneses paremini selgusele jõuda, multikultuursust näha ja mõtestada ning uusi kogemusi saada.

/.../ Maailmapilt avaneb selles mõttes, kui tuled tagasi õpirändest on Eestis hoopis teine kollektiiv, teised ressursid ja õppekava. (Jüri)

/.../ Õpetajatel kollektiivses õpirändes silmaring avardub ning õpid erinevaid kultuure tundma. (Eha)

Intervjuudes arutati ka selle üle, et kollektiivse õpirände eesmärk oli õpetaja pädevuste arendamine. Oluliseks peeti eneseanalüüsi oskust, uute teadmiste saamist erialal ja võõrkeele praktiseerimist. Kutseõpetajate sõnul oli eesmärgiks nende edasine areng, et osata end paremini määratleda elukestvas õppes ja tajuda, mis suunas edasi liikuda. Lisaks toodi välja kogemused erinevate olukordadega toimetulekuks ja oskust reflekteerida ja hiljem ka kasutada õpirändes saadud teadmisi. Uurimuses osalenute hulgas oli ka neid kutseõpetajaid, kelle eesmärgiks oli erialast sõnavara suurendada:

/.../ Eesmärk ennast erialaselt täiendada valides just neid riike, kus näiteks maketi õpetust õpetatakse (seda Eestis kuskil ei õpetata). (Jüri)

Lisaks erialastele teadmistele töid kutseõpetajad välja, et kollektiivses õpirändes pöörati suurt tähelepanu oma hoiakutele, arusaamadele, vahel ka eelarvamustele. Tehti korrekture oma hoiakutes ja saadi kinnitust mõningatele eelarvamustele.

/.../ Vaadata, mis mind õpetajana mõjutab just teatud valikute tegemisel ning seda kollektiivsel õpirändes näha ja see enda jaoks nii öelda kaasa korjata. (Anna)

Kutseõpetajad rõhutasid, et õpirändele mindi eesmärgistatult lähtudes oma erialasest enese- ja/või kooli arengust.

3.2 Kutseõpetajate kogetud õppimisviisid ja kogemuste vahetamine õpirände ajal

Teise uurimisküsimuse *Milliseid õppimisviise kogeti ja kuidas toimus kogemuste vahetamine õpirände ajal?* analüüsimisel tekkis kaks põhikategooriat: kogemuste vahetamine ja õpirändes kogetud õppimisviisid. Uuritavate kutseõpetajate sõnul oli peamiseks kasuteguriks õpirändes omavahel kogemuste jagamise võimalus. Oluliseks peeti üheskoos info otsimist ja jagamist, ühiselt kogetud emotsioone. Kutseõpetajad lisasid, et kollektiivses õpirändes oli omavahel arutamist ja koostööd oluliselt rohkem, kui individuaalses õpirändes.

Uuritavate seas oli ka neid kutseõpetajaid, kes pidasid kollektiivselt õpirändes blogi, selleks arutati päevakogemused koos läbi ja pandi ühiselt ka kirja, kasutades sotsiaalmeedia võimalusi. Oluliseks peeti eelkõige kogemuste üle arutlemist ja analüüsimist ning Eesti oludega võrdlemist. Üheks kogemuse vahetamise võimaluseks peeti ka ühise artikli kirjutamist, mis innustaks rohkem teisi õpetajaid osalema õpirändes.

.../ Kunagi isegi kirjutasin Õpetajate Lehele artikli oma positiivsetest kogemustest, et innustada rohkem teisi õpetajaid osalema õpirändes. (Eha)

Kuna õpirändega käib kaasas ka aruandlus, peeti oluliseks ka selle ühiskirjutamist, et reflekteerida saadud kogemuse üle õpirändel, samuti võimalust jagada kolleegidega fotosid ja videosid:

.../ Saatsime pilte oma kolleegidele ja vahest vahendasime infot koheselt. (Anna)

Samuti leiti, et olulised olid kollektiivses õpirändes kogetud õppimisviisid. Oluliseks peeti teiste kutseõpetajate tundide vaatlemist ja uute õppemeetoditega tutvumist. Kutseõpetajate sõnul kogeti palju näitlikustamist, mis andis võimaluse erialateadmiste avardamiseks. Samuti toodi õppimisviisina välja ajakasutuse paremat planeerimist ja ajapiiranguga arvestamist.

.../ Näiteks õpilastele aja piirangu tekitamine või annad ülesande ja ta peab teatud aja jooksul selle ülesande ära tegema. (Anna)

Peale selle peeti efektiivseks õppimisviisiks põnevaid rollimänge ning vastutuse andmist õppijale.

3.3 Kutseõpetajate õpirändes kogetud teadmiste rakendamine igapäevatoos

Kolmanda uurimisküsimuse *Kuidas kirjeldavad õpetajad õpirändes õpitu ja kogetu rakendamist igapäevatoos?* analüüsimisel tekkis kaks kategooriat: uute meetodite rakendamine erialatundides ja õpetajavahelist koostööd toetavad meetodid.

Kutseõpetajad kirjeldasid õpirändes kogetud õppemeetodeid, mida nad on kasutanud oma eriala õpetamisel. Toodi välja praktiliste näidete kasutamist tunnis, näitlikustamist ja joonistamist. Samuti nimetati, et pärast õpirännet kasutavad õpetajad julgelt digivahendeid. Ilmnes, et kutseõpetajad võtsid oma väliskogemusest kaasa mängulisi tegevusi erialaste tundide läbiviimiseks, mis muudab tunnid õpilastele põnevamaks.

/.../ Tunnis kasutan palju arvutis tehtuid küsitlusi ja mänge. Näiteks, kui õpirändes sain reaalselt läbi teha Kahoot küsitlus/mängu, siis hakkasin seda hiljem kasutama keeleõppeks. Kasutan ka Quisletit tunnis. (Eha)

Leiti, et õpirändes kogetu rakendamine igapäevatoos on muutnud õpetajate arusaama õppemeetoditest ja tunni läbiviimisest. Lisaks erinevatele aktiivõppemeetoditele, on õpetajad rakendanud igapäevatoos ka projektõpet, mis võimaldab anda suurema vastutuse õppijale:

/.../ Olen rakendanud näiteks vastutuse jagamist õpilasele, õppijakeskset õpet proovin rakendada rohkem. (Anna)

Uurimuses osalenud õpetajad rõhutasid kui oluline on õpirände kogemuse jagamine oma kolleegidele. Õpetajavahelist koostööd toetavate võimalustena nimetati koosolekutel ja koolitustel esinemist:

/.../ Peale õpirännet on toimunud osakonna koosolek, kus oleme koos teiste kolleegidega rääkinud, mida kogesime, nägime ja õppisime koos. (Anna)

Kõrgelt hinnati õpirändes omandatud koostöökogemus õpilaste ettevalmistamiseks kutseeksamikis.

/.../ Õpirändes nägin, kuidas õpilasi võistlusteks ette valmistati ja olen rakendanud neid teadmisi ka meie õpilasi kutsevõistlusteks ettevalmistamisel. (Anna)

Kutseõpetajad rõhutasid, et õpirändes omandatud teadmised on rikastanud nende õpetamiseetodeid ja muutnud ka nende õpetamisstiili. Oluliseks peeti, et peale õpirännet on muutunud õpetamine pigem õppijakeskseks ja õpetajad teevad enam koostööd õpilaste ettevalmistamisel kutsevõistluseks. See on muutnud paremaks koostöö kolleegidega, digivahendite kasutamise ning erialaainete lõimimise.

4. Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja kollektiivses õpirändes käinud kutseõpetajate kogemusi enda kogemuslikule õppimisele ja õpitu rakendamisele igapäevatoos. Järgnevalt arutatakse töö tähtsamate tulemuste üle uurimisküsimuste kaupa. Lisaks antakse ülevaade töö kitsaskohtadest ja tuuakse välja töö praktiline väärtus.

Esimese uurimisküsimuse tulemustest ilmnes, et õpetajate kollektiivse õpirände eesmärgiks olid kutseõpetajad seadnud eelkõige oma erialase arengu. Õpirändes õppimise võimaluste all mõeldi enamasti vaatlemist, tutvumist teise riigi kutseõppesüsteemiga ja võimalust kogemuste vahetamiseks. Sarnaselt kirjeldab õpirände eesmärke Lähtenmäki (2019), rõhutades võimalust „tutvuda teise riigi haridussüsteemiga ja vahetada kogemusi“. Uuritavad töid välja, et kollektiivse õpirände eeliseks oli koos teiste õpetajatega kogeda erinevaid õpetamisviise, arutlada ja võrrelda nähtu üle. Ka Lähtenmäki (2019) uurimuses ilmnes, et õpetajate ühisrände eeliseks on uuenduslikud õpetamisviisid, mille üle kolleegidega arutades tõuseb õpirändes osalejate õppetöö kvaliteet. Intervjueeritavate jaoks oli eesmärk kogeda õppijakeskset õpikeskkonda. Uuritavad pidasid kollektiivse õpirände eesmärgi seadmisel oluliseks näha teise riigi õppe- ja praktikakorraldust, et kutseõppureid paremini ettevalmistada välispraktikaks. Varasemad uuringud kinnitavad, et kutsekooli õpilased käivad omandamas õpi- või praktikakogemusi välismaal ning õpetajad valmistavad õppijaid selleks ette (Cedefop, 2016). Lisaks peavad kutseõpetajad oluliseks eesmärgiks õpirände perioodil kolleegidega kogemuste vahetamist ja eneseanalüüsi, et end paremini määratleda ning väljuda ametialasest rutiinist. Ka Sushentseva & Bilik (2016) poolt välja toodud, et pidev kogemuste vahetamine toetab õpetajate karjäärialast arengut ning aitab vältida käitumisharjumuste stereotüüpsust ja ametialast rutiini. Kutseõpetajad töid välja, et õpetajate õpirände perioodile seati konkreetne eesmärk pöörates tähelepanu oma varasematele teadmistele ja arvestati kooli arenguplaanidega.

Teise uurimisküsimuse tulemustest selgus, et kutseõpetajad teevad kollektiivses õpetajate õpirändes rohkem koostööd jagades oma kogemusi blogis. Ka varasemad uuringud kinnitavad, et õpetajate omavaheliste kogemuste vahetamiseks on kõige levinum moodus õpirände blogi (Engel, 2010). Tulemused kinnitavad, et kutseõpetajad pidasid äärmiselt oluliseks ühiseid arutelusid, et õpitud lahti mõtestada ja saada vastuseid tekkinud küsimustele.

Kutseõpetajad tõid välja, et õpirändele eesmärki seades lähtuti oma varasemast teadmistest ja kogemustest, samuti arvestati kooli arenguplaanidega. Oluliseks peeti nii psühholoogilist kui kultuurilist ettevalmistust. Kõik intervjueritud kutseõpetajad kogusid eelnevalt infot sihtriigi kultuurilise tausta kohta. See haakub Kristenseni (2005) väitega, kes toob välja kui oluline on õpirändes osaleja ettevalmistamine välismaale minekuks, et saadud kogemust hiljem üle kanda tööellu.

Lisaks tõid kutseõpetajad välja kollektiivse õpirände rolli elukestvas õppes läbi koostöövõrgustike. See kattub TALISE uuringus kirjeldatud professionaalsete koostöövõrgustike mõjuga õpetajate edasisele arengule, uute õpetamismeetodite kasutamisele ja rühmarefleksiooni võimalusele (Übius *et al.*, 2014; Pärismaa, 2018).

Kolmanda uurimisküsimuse raames rõhutasid uurimuses osalenud kutseõpetajad, et oluline oli peale õpirännet kogemuste jagamine koosolekutel ning esinemine koolitustel. Seega kattuvad uurimuses osalenud kutseõpetajate kogemuste levitamiskiisid varasema Eestis tehtud uuringuga, mille üheks õpirände kogemuste levitamiskiisiks oli suuliste ettekannete tegemine kolleegidele (Piksööt, Jaani & Harro-Loit, 2016). Kutseõpetajad kirjeldavad, et peale õpirännet on hakatud igapäevaselt rakendama õppijakeskseid meetodeid, samuti teevad nad kolleegidega enam koostööd õpilaste ettevalmistamisel kutsevõistluseks ning paremaks on muutunud digivahendite kasutamine ja erialaainete lõimimine. Ka Sirk jt (2017) toob välja, et kutseõpetajate igapäevaste ülesannete hulka kuuluvad õpilaste ettevalmistamine kutsemeistrivõistlusteks ja vajab rohkem teha koostööd kolleegidega ning ka TALISE (2018) uuringus on tähelepanu pööratud õpirände kavandamisel õpetajatevahelisele koostööle, mida peetakse üheks oluliseks teguriks õpetajate professionaalse arengu toetamisel (Taimalu *et al.*, 2020). Antud uuringuga kogutud andmete põhjal saab öelda, et kutseõpetajad peavad vajalikuks käia kollektiivses õpetajate õpirändes, et arendada enda pedagoogilisi ja/või erialaseid teadmisi, et olla professionaalne ning digipädev kutseõpetaja. Olulise komponendina kollektiivses

õpetajate õpirändes kirjeldati kogemusi, mis võimaldas kutseõpetajal ametialast arenemist, hea koostöökultuuri tekkimist koolisiseste ja -välise kolleegidega.

Bakalaureusetöö piiranguks saab pidada, et uurijal puudus eelnev kogemus intervjuude läbiviimiseks ja nende analüüsimiseks. Kvalitatiivses uurimuse kriitikaks on Laherand (2008) pidanud uurijate väheseid oskusi transkribeerida ja hiljem transkribeeringuid tõlgendada. See võib mõjutada antud uurimustöö tulemusi. Kohati võis tulemuste analüüsi mõjutada autori isiklik hoiak ja rikas õpirände kogemus, mistõttu oli keeruline hoida neutraalsust andmete tõlgendamisel ja järelduste tegemisel.

Antud töö tulemusi saavad kasutada Eesti kutsekoolide õpirände kordinaatorid, et julgustada ja suunata õpetajaid kollektiivsesse õpirändesse. Samuti võiks töö tulemused olla sisendiks õpetajate mobiilsust ettevalmistavatele koolitustele. Edaspidi on oluline uurida, kuidas koolid tunnustavad kollektiivses õpirändes käinud õpetajaid, kas ja kuidas on see väljendunud õpetaja töö hindamisel ja tagasisidestamisel ning tema karjääriredeli kavandamisel.

Tänuõnad

Täna oma juhendajat Karmen Trasbergi asjakohaste nõuannete ja juhendamise eest. Soovin tänada kutseõpetajaid, kes olid nõus osalema uurimuses ning oma perekonda, kes olid toeks töö kirjutamise protsessil.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Rane Viks

20.05.21

Kasutatud kirjandus

Alumäe, T., Tilk, O. & Asadullah. (2018). *Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech*. Baltic HLT. Külastatu aadressil <http://bark.phon.ioc.ee/webtrans/>

Andersson, P. & Köpsén, S. (2015). Continuing professional development of vocational teachers: participation in a Swedish national initiative. *7 (15)*. Külastatud aadressil <https://ervet-journal.springeropen.com/articles/10.1186/s40461-015-0019-3#Sec1>

SA Archimedes. (2020). *Erasmus+ programm üldhariduses*.

Külastatud aadressil <http://haridus.archimedes.ee/erasmus-programm-uldhariduses>

SA Archimedes. (2020). *Kutseharidustöötajate õpiränne*.

Külastatud aadressil <http://haridus.archimedes.ee/kutseharidustootajate-opiranne>

Cedefop. (2016). *Supporting training and learning abroad: The EU mobility scoreboard for initial vet*. Külastatud aadressil https://www.cedefop.europa.eu/files/9114_en.pdf

De Paor, C. (2018). Supporting change in VET: teachers' professional development and ECVET learner mobility. *Empirical Res Voc Ed Train. 10 (1)*. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1186/s40461-017-0062-3>

Eisenschmidt, E. (2006). *Kutse aasta kui algaja õpetaja tugiprogrammi rakendamine Eestis*. [Doktoritöö]. TLÜ Kirjastus. Tallinn

Engel, C. (2010). The impact of Erasmus mobility on the professional career: Empirical results of international studies on temporary student and teaching staff mobility. *Belgeo, 4(1), 1- 48*.

Harro-Loit, H. (2019, juuni 7). Piiritagune õpiränne: Mida on õpitud? *Õpetajate Leht*.

Harro-Loit, H., Jaani, J., Piksööt, J. & Treier, K. (2019). *Eesti osalemine Erasmus+ üldhariduse Euroopa-siseses õpirändes 2014-2018 taotlusvoorude põhjal*. SA Archimedes.

Haridus- ja Teadusministeerium. (s.a). *Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035*.

Külastatud aadressil

https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusvaldkonna_arengukava_2035

Haridus- ja Teadusministeerium. (2017). *Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2016/2017.õppeaastal*. Külastatud aadressil

https://www.hm.ee/sites/default/files/ulevaade_haridussusteemi_valishindamisest_2016-2017_oa.pdf

Haridus- ja teadusministeerium. *Kutseharidusprogramm 2020*. Külastatud aadressil

<https://www.hm.ee/et/kutseharidusprogramm>

Haridussõnastik. (s.a). Külastatud aadressil <https://www.eki.ee/dict/haridus/>

Hea teadustava. (2017). Külastatud aadressil <https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2017/02/HEA-TEADUSTAVA.pdf>

Jaani, J. & Harro-Loit, H. (2016). *Erasmus+ õpetajate õpiränne: koolide kogemused ja võimalused, kuidas õpirännet tulemuslikumaks muuta?* Külastatud aadressil <http://haridus.archimedes.ee/sites/default/files/Erasmuspluss/>

Jõgi, L. & Ristolainen, T. (2005). *Õppimine ja õpetamine avatud ülikoolis*. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kristensen, S.(2004). Learning by leaving. Luxembourg: *Office for Official Publications of the European Communities*.

Kristensen, S. (2005). *Õppida rännates. Välispraktika kui didaktiline vahend Euroopa kutsehariduse kontekstis*. Tallinn.

Krull, E., Leijen, Ä., Lepik, M., Mikk, J., Talts, L. & Õun, T. (2013). *Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine. Artiklite kogumik*. Eesti Ülikoolide Kirjastus.

Kutseharidus (2017). *Kutseõpet pakuvad koolid*. Külastatud aadressil

<http://www.kutseharidus.ee/oppimisvoimalused/koolid>

Kutsekoda. *Kutseõpetaja kutsestandard tase VI*. (2019). Külastatud aadressil

<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10746581>

Kutsekoda (2020). *Kutseõpetaja kutsestandard, tase 7*.

Külastatud aadressil <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10822349>

Laherand, M. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. Sulesepp. Külastatud aadressil

<https://www.etera.ee/zoom/1930/view?page=1&p=separate&tool=info>

Lepp, L. (2017). *Intervjuu küsimuste kava koostamine*. Tartu Ülikool. Külastatu aadressil

<https://www.uttv.ee/naita?id=25746&keel=eng>

Lähtenmäki, M. (2019). Teacher Exchange as a Tool for Improving Pedagogical Expertise.

Higher Education in Russia and Beyond, 21 (3), 16-17.

- Malva, L., Linde, M., Poom -Valickis, K., & Leijen, Ä. (2018). *OECD Õpetaja pedagoogiliste teadmiste pilootuuringu Eesti raport*. Haridus- ja teadusministeerium.
- Mobility for Vocational Education and Training (2018). *Facilitating reflection during study abroad*. Külastatud aadressil <https://mobvet.ut.ee/facilitating-reflection-during-study-abroad>
- Murumaa-Mengel, M. (2020). Ekraanide poolt vahendatud intervjuud ja projektiivtehnikad ning loovuurimismeetodid veebikeskkondades. Tartu Ülikool.
- Paige, M.; Cohen, A.; Kappler, B.; Chi, J.; Lassegard, J. (2002). Maximizing Study Abroad. University of Minnesota.
- Piksööt, J., Jaani, J. & Harro-Loit, H. (2016). *Impact and Sustainability of the Erasmus+ programme KA1 mobility projects for school education staff: Results of Estonian research*. SA Archimedes.
- Pärismaa, S. (2018, Jaanuar 12). Archimedes 20: Õpiränne annab koolitajate argipäeva sära. *Õpetajate Leht*.
- Rummel da Costa (2018). *Välispraktikal õppimise kogemuse kirjeldus Tartu Ülikooli üliõpilaste näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Sushentseva, L.L. & Bilyk, O. (2016). The role of methodological working in forming vocational education teachers' readiness to train future professionally mobile qualified workers. *Ukrainian Journal of Educational Research 2 (1)*, 504-508.
- Sirk, M., Ümarik, M., Loogmaa, K. & Niglas, K. (2017). Koostöö kutseõpetaja professionaalsust määrava tegurina. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 5(2), 80–105. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.12697/eha.2017.5.2.04>
- Silla, E. (2017). *Rahvusvaheline mõõde Eesti kutseõppeasutuste strateegiliste eesmärkide planeerimises ja igapäevases koolitöös*. SA Archimedes. Tallinn.
- Schults, A. (2012). *Pedagoogide tugisüsteem*. Tartu Linnavalitsus.
- Taimalu, M., Uibu, K., Luik, P., Leijen, Ä. (2019). *Õpetajad ja koolijuhid elukestvate õppijatena. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2018 tulemused*. Külastatud aadressil https://www.innove.ee/wp-content/uploads/2020/05/talis_eesti_raporti_i_osa.pdf
- Taimalu, M., Uibu, K., Luik, P., Leijen, Ä. & Pedaste, M. (2020). *Õpetajad ja koolijuhid väärtustatud professionaalidena OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise*

uuringu TALIS 2018 tulemused. Külastatud aadressil https://www.innove.ee/wp-content/uploads/2020/04/TALIS2_kujundatud.pdf

Tamsalu, J., Eensalu, K. & Rammo, M. (2010). *Õpirände varalaegas*. Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove.

Vabariigi Valitsuse eelnõu seletuskiri (2020). *COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks vajalikud liikumisvabaduse ning avalike koosolekute pidamise ja avalike ürituste korraldamise piirangud*. Külastatud aadressil <https://www.kriis.ee/sites/default/files/eriolukord>

Õunapuu, L. (2014). *Kvantitatiivne ja kvalitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

Külastatud aadressil

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Übius, Ü., Kall, K., Loogma K. & Ümarik, M. (2014). *Rahvusvaheline vaade õpetamisele ja õppimisele OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2013*.

Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/talis2013_eesti_raport.pdf

Lisa 1. Intervjuu kava

Eesmärk: Selgitada välja kollektiivses õpirändes käinud kutseõpetajate hinnanguid enda kogemuslikule õppimisele ja õpitu rakendamisele igapäevatoos.

Uurimisküsimused:

1. Milliseid eesmärgid seadsid õpetajad oma õpirände perioodile?
2. Milliseid õppimisviise kogeti õpirändes ja kuidas toimus kogemuste vahetamine õpirände ajal?
3. Kuidas kirjeldavad õpetaja õpirändes õpitu ja kogetu rakendamist oma igapäevatoos?

TAUSTAKÜSIMUSED

(Kas olete nõus meie intervjuu salvestamisega? Kas lubate kasutada bakalaureusetöös pseudonüümi all tsitaate antud vastustest?).

- Kuidas jõudsite kutseõpetaja ametini?
- Kui kaua olete töötanud kutseõpetajana?
- Missugustes õpirände projektides olete osalenud?
- Mitu korda olete käinud õpetajate õpirändes?

PÕHIKÜSIMUSED

- Selgitage kollektiivse õpetajate õpirände planeerimist?
- Missuguseid eesmärgid seadsite kollektiivsele õpetajate õpirände perioodile?
- Missugused ettevalmistused olid teile olulised? Tooge palun näiteid.
- Missugused olid psühholoogilised ettevalmistused õpirände perioodile? Tooge palun näide.
- Kuidas kogesite õppimisviise õpirändes?
- Kuidas toetasite oma motivatsiooni õpirände perioodil? Selgitage, kuidas toetasite enda erialast õppimist?
- Kuidas mõjutas kollektiivne õpiränne teid, kui õpetajat?

- Kuidas vahetasite oma kogemusi õpetajatega õpirändes olles? Missugune kogemus oli teie jaoks kõige olulisem?
- Missuguseid levitamisi viise kasutasite õpirändes olles?
- Kuidas hindate kollektiivse õpetajate õpirändel saaduid teadmisi?
- Missugused teadmised olid teile olulised? Tooge palun näide.
- Jutustage, kui oluline oli teie jaoks õpetajate koostöö õpirändes olles? Tooge palun näide.
- Kuidas te end tundsite õpirände perioodil? Kirjeldage palun kogetuid emotsioone ja elamusi? Tooge palun näiteid.
- Kuidas rakendate õpirändes õpituid ja kogetuid teadmisi oma igapäevatoos? Mida täpsemalt rakendate?

LÕPUKÜSIMUS

- Mida soovite juurde lisada kollektiivse õpirände osalemise perioodile?

Lisa 2. Õpetajate seatud eesmärgid oma õpirände perioodile

Kategooria	Kood
1. TUTVUMINE JA VAATLEMINE PARTNERLUSES Koolielu ja praktikabaasidega tutvumine ja vaatlus	Tutvumine teiste riikide kutseõppe ja juuksuriõppega. Tutvumine võimalustega. Töö vaatamine. Juuksurite tööd. Näha, kuidas õpetatakse. Vaatamine. Näha salonge.
Õpilaste vaatlemine	Õpilased tööd tegemas
Õpetamise vaatlus	Kogeda erinevusi. Erinevate meetodite kogemine. Uute meetodite õppimine. Uurida. Kogeda õppijakeskset õpet. Kogeda teist rolli. Kogeda aktiivõppe- ja õppijakeskseid meetodeid. Teiste tundide vaatlus. Uute teadmiste omandamine. Info ja kogemuste saamine. Näha teisi võimalusi õpetamises. Õpetamine. Kogeda teise riigi õpetamisstiili. Tunni vaatlus. Kogeda õpetaja rolli. Näha kuidas tööd tehakse. Uute teadmiste rakendamine. Näha kursuste korraldust. Näha koolikorraldust. Süsteemi uurimine. Vaadata erinevaid koolisüsteeme. Näha teise riigi õppekava.
Õppekava ja õppesüsteemiga tutvumine	
Praktikakohtadega tutvumine	Praktikabaasi vaatlus. Korraldus. Tutvumine õppekorradusega. Näha praktika tegemise kohti. Tutvumine ja vaatlemine. Praktikakohtade vaatlemine Näha teie kooli tööd.
Õpilaste elamistingimustega tutvumine	Õpilaste elamistingimustega tutvumine. Õpilaste elukoht.
2. TUTVUMINE KULTUURIGA ja SILMARINGI AVARDUMINE	

Teadmised rahvuse eripärasest ja kultuurilisest taustast	Kultuurilist tausta. Rahvuse eripärad ja kultuuriline taust. Uurida rahvuse eripärasid. Õppida kultuuri tundma. Kultuuri nautimine ja selles osalemine Kultuur. Õppida tundma teist kultuuri. Tausta uuring. Näha multikultuurset keskkonda. Teiste maadega tutvumine.
Silmaringi avardamine	Kultuurilist tausta. Rahvuse eripärad ja kultuuriline taust. Uurida rahvuse eripärasid. Õppida kultuuri tundma. Kultuuri nautimine ja selles osalemine Kultuur. Õppida tundma teist kultuuri. Tausta uuring. Näha multikultuurset keskkonda. Teiste maadega tutvumine. Inspiratsiooni ja avastada maailma. Uusi kogemusi saada. Eneses selguse jõudmine. Vastuste saamine.
3. ÕPETAJA PÄDEVUSTE ARENDAMINE Eneseanalüüsi oskus	Kastist välja vaatamine. Vaatamine ja teadmiste kaasa võtmine. Enese vajadustest lähtuv eesmärk. Saada enesekindlust. Eneseanalüüs. Areng. Erineva olukorraga toime tulla.
Erialase võõrkeele praktiseerimine	Keele õppe arendamine. Erialase sõnavara suurendamine. Inglise keel. Keeleõpe/Võõras keel.
Erialaste teadmiste täiendamine	Eriala täiendamine. Erialaselt täiendada. Digioskuste arendamine.
Osaleda erialasel koolitusel	Eesmärgi seadmine.

Lisa 3. Kogetud õppimisviisid ja kogemuste vahetamine õpirände ajal

Kategooria	Kood
1.KOGEMUSTE JAGAMINE Kolleegidega kogemuse jagamine	Info jagamine. Teiste õpetajatega kogemuse vahetamine. Koostöö ja info jagamine teiste õpetajaga. Emotsioonide vahetamine. Kutsekoja teavitamine (kogemuste vahetamine). Kogemuste vahetamine kutsekojaga.
Kogemuse vahetamise viis	Koosolek. Artikli kirjutamine. Märkmete tegemine. Blogi pidamine. Tutvumine ja kogemuste vahetamine kutseõppes. Vestlus kui kogemuste vahetamise viis. Piltide ja videote jagamine. Aruanne, kui kogemuste vahetamine.
2.ÕPIRÄNDES KOGETUD ÕPPIMISVIISID Kogetud õppimisviisid	Õppimisviis-vaatlus. Õppimisviis- näidete toomine. Õppimisviis näitlikustamine/näidete toomine. Näited. Ajapiirangu arvestamine, kui õppimisviis. Rollide vahetus kui õppimisviis. Silmaringi avardamine kui õppimisviis. Kollektiivne õppimisviis. Rollide vahetus kui õppimisviis. Teiste kutseõpetajate õppimist ja õpetamist.

Lisa 4. Õpirändes kogetu kirjeldamine ja rakendamine igapäevatoös

Kategooria	Kood
Uute meetodite rakendamine erialatundides	Näidete toomine. Näitlikustamine. Praktiliste näidete kasutamine tunnis. Mängude rakendamine. Joonistamine. Digipädevuste rakenduste kasutamine tunnis. Digipädevuste arendamine Õpimapi kasutamine.
Õpetajate vahelist koostööd toetavad meetodid	Enda kogemuste kirjeldamine. Kogemuste jagamine. Õpilastele jagada kogemust. Õpirände kogemuste rakendamine. Arusaamade muutus. Kolleegide aitamine. Võistluslikud ja erialased oskuste rakendamine. Eriala rakendamine. Ajapriirangu kasutamine õpiülesannetes.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Rane Viks,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Kollektiivne õpiränne kutseõpetaja professionaalse arengu toetajana“. Mille juhendaja on Karmen Trasberg, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Rane Viks

20.05.2021.